

Martina Pavković
prof. povijesti umjetnosti i filozofije
viši stručni savjetnik u Ministarstvu kulture
Republike Hrvatske, Konzervatorski odjel
u Zagrebu – Uprava za zaštitu kulturne
baštine

Arhitekt Vjekoslav Bastl

doktorska disertacija
mentor: dr. sc. Tomislav Premerl

Disertacija je obranjena 7. srpnja 2017.
godine na Sveučilištu u Zadru, pred
povjerenstvom:
dr. sc. Vinko Srhoj, izv. prof. (predsjednik)
dr. sc. Tomislav Premerl
dr. sc. Julija Lozzi Barković, prof.

SAŽETAK

Hrvatski arhitekt češkog porijekla Vjekoslav Alois Bastl (1872. – 1947.) proveo je većinu života u Zagrebu u kojem je realizirao najveći broj projekata. Prošao je razvojni put od prvotnog obrazovanja u duhu historicizma, preko secesije i neoklasicizma do završne faze pod utjecajem internacionalnog stila. Temeljnu naobrazbu stekao je na Kraljevskoj obrtnoj školi u Zagrebu (1892. – 1896.), Razdjelu za obrazovanje graditelja i pomoćnog osoblja. Od 1895. godine zaposlen je u poduzeću Hönigsberg i Deutsch u kojem je u kratkom roku prošao put od suradnika do glavnog projektanta i zgradom Pečić (1899.) uveo bečki modernizam u zagrebačku arhitekturu. Ključan trenutak bio je odlazak na Akademiju likovnih umjetnosti u Beču, u Specijalnu školu arhitekture pod vodstvom Otta Wagnera (1899. – 1902.). Bastlovi studentski secesijski radovi svjedoče o visokoj razini razumijevanja modernističkog pristupa funkciji, konstrukciji i estetici, kao i njegovoj inovativnosti. Projekti su objavljeni u inozemnim stručnim časopisima, a za neke je nagrađen. Povratkom u Zagreb 1902. godine nastavio je raditi u matičnom poduzeću Hönigsberg i Deutsch te ostvario niz

autorskih projekata i suradnji u duhu secesije. Ugrađene najamne stambeno-poslovne zgrade ističu se kvalitetnom tlocrtnom dispozicijom i oblikovanjem prepoznatljivih eksterijera. Najviši dosezi Bastlove kvalitete i kreacije povezani su sa zgradama Trgovačko-obrtnog muzeja (1902. – 1903.) i Hrvatsko-slavonske zemaljske centralne štedionice (1905. – 1907.). Poduzeće je napustio 1906. godine te osnovao vlastiti atelje. Istovremeno je s Viktorom Kovačićem, Stjepanom Podhorskym i Edom Schönom osnovao Klub hrvatskih arhitekta s ciljem promicanja arhitektonske struke i suvremenog pristupa projektiranju. Odlaskom iz poduzeća Bastl je pod utjecajem europskih arhitektonskih trendova postupno prihvatio neoklasicizam koji je interpretirao u vlastitoj individualiziranoj varijanti. Nakon nekoliko godina uspješnih sudjelovanja na natječajima, ali s vrlo malo realiziranih projekata, stečeno iskustvo i ugled kapitalizirao je radom na nekoliko javnih zagrebačkih zgrada. Ističu se Kraljevski sveučilišni ljudžbeni zavod (1913. – 1914.), Ekonomsko-komercijalna visoka škola (1927. – 1928.) i Gradska tržnica Dolac (1926. – 1930.), najveći projekt realiziran u suradnji s Karlom Vajdom. Najznačajnija inozemna izvedba bio je Dom Činovničke zadruge u Beogradu (natječajni rad 1912., realizacija 1922. – 1923.), predstavljen na EXPO-u u Parizu 1925. godine. Posljednji projekti s kraja dvadesetih i početka tridesetih godina nastali su pod utjecajem internacionalnog stila. U njima nije ostvario vrhunsku kvalitetu ranih radova, a ističe se projekt rekonstrukcije župne crkve sv. Petra i izgradnje župnog stana u Zagrebu (1930. – 1932.). Bastl je velik dio radnog vijeka proveo kao profesor na Državnoj srednjoj tehničkoj školi u Zagrebu, a tijekom čitavog života bavio se astrologijom.

Vjekoslav Alois Bastl zajedno s Viktorom Kovačićem drži poziciju vodećeg hrvatskog protomodernista. Razlog je rano prihvaćenje modernističkih stavova i realizacija projekata visoke kvalitete na početku dvadesetog stoljeća. U kasnijim fazama od strane arhitektonske kritike nije prepoznat kao vodeći hrvatski arhitekt. Unatoč tome, specifičnom

interpretacijom neoklasicizma i realizacijom projekata javnih zgrada tijekom druge i treće dekade potvrdio se kao kvalitetan predstavnik generacije te zajedno s Kovačićem, Ehrlichom i Schönom pripada značajnim arhitektima prve polovice dvadesetog stoljeća. x